

הרי שדימה הכתוב את אבל בית המקדש לאבל מיתת אשה.

ובהמשך כתיב: "הנני מחלל את מקדשי גאון עוזכם... ועשיתם כאשר עשיתי, על שפם לא תעטו...".

אמר רבי אלכסנדר: כל אדם שמתה אשתו בימיו — עולם השך בעדו⁽⁸⁾. כמו שנאמר בספר איוב: "אור השך באהלו ונרו עליו ידעך" ודרשינן "באהלו" בשביל אהלו שהוא אשתו.

רבי יוסי בר חנינא אמר: פסיעותיו מתקצרות. כמו שנאמר בהמשך אותו פסוק: "יצרו [יהיו צרים] צעדי אונו".

רבי אבהו אמר: עצתו נופלת. כמו שנאמר בהמשך הפסוק: "ותשליכהו עצתו".

אמר רבי יוחנן, ואיתימא או שאמר כן רבי אלעזר: אין אשתו של אדם מתה, אלא אם כן מבקשין ממנו ממוזן⁽⁷⁾ שלוה או גדל ואין לו לשלם. כמו שנאמר: "ואם אין לך לשלם, למה יקח משכבך מתחתיד". ודרשינן "משכבך", כינוי לאשה.

ועוד אמר רבי יוחנן: כל אדם שמתה אשתו הראשונה כאילו הרב בית המקדש בימיו. כמו שנאמר שאמר הקב"ה ליחזקאל: "בן אדם! הנני לוקח ממך את מהמד עיניך במגפה, ולא תספור ולא תככה ולא תבוא דמעתיך". ובהמשך כתיב: "ואדבר אל העם בבוקר ותמת אשתי בערב".

וכתוב שם שהעם שאלו אותו למה אינו נוהג אבילות, וענה להם שהוא משל על שלא יתאבלו על בית המקדש, אם מפני שלא ישארו מנחמים, ואין אבל במקום שאין מנחמים, ואם מפני יראתם לבכות מפני הכשדים.

7. כן מפרש ר"י במסכת זבחים. והתוס' שם מפרשים שהכוונה לנדרים שכן דרשו במסכת שבת: בעוון נדרים אשתו של אדם מתה שנאמר: אם אין לך לשלם וגו'. והיינו דוקא אם גמר בדעתו שלא לשלם, אבל אם רוצה לשלם אלא שאין לו או שמאחר, אין עליו עונש זה. ועיין בערוך לנר.

והעיון יעקב מבאר שאף שהוא אנוס, נענש, כיון שאיחר נדרו עד שלא היה לו לשלם, כלומר, שבשעת נדרו היה לו לשלם, ואחר כך נהיה עני.

[ובדרך הלצה מבאר: שאם יש לו לשלם, אין זה עונש כל כך, שיש לו הרבה נשים שירצו אותו, אבל כיון שאין לו לשלם, הוי עונש שלא ימצא אחרת].

ובשיטה מקובצת (שם זבחים) מבאר: מבקשים ממנו ואומר שאין לו משום שכל נכסיו משועבדין לכתובת אשתו, והיא גם היא אומרת כן, לכן היא נענשת.

8. המהרש"א מבאר: על פי מה שאמרה הגמרא (במסכת יבמות) על הפסוק "אעשה לו עזר כנגדו" שהאשה עוזרתו ומכינה לו מאכליו ומלבושיו ומאירה את עיניו, לכן כשמתה — עולם חשך בעדו. וכן צריך להרחיק מביתו להכין לו צרכיו, לכן — פסיעותיו מתקצרות. ולפי שאמרו חז"ל שאיש ואשה כשזכו שכינה שרויה ביניהם, והיא עצת ה', לכן — עצתו נופלת.